

בבא קמא פ"ב

י' תקנות תיקן עזרא עשרה תקנות תיקן עזרא: א) שקוראים בתורה במנחה בשבת. ב) וקוראים בתורה בשני ובחמישי ג) ודנים בשני ובחמישי. ד) ומכבסים בחמישי בשבת את בגדיהם לכבוד שבת. ה) ואוכלים שום בערב שבת. ו) ושתהא אשה חוגרת בסינר, מכנסים קטנים. ז) ושתהא אשה חופפת וטובלת במסרק ביום טבילתה משום חציצה²⁹⁸. ח) ושתהא אשה משכמת ואופה ביום שהיא צריכה לאפות האשה אופה בשחרית כדי שתהא פת מצויה לעני. ט) ושיהיו הרוכלים המביאים בשמים לנשים להתקשט בהם מחזירין בעיירות. ובני העיירות לא יוכלו לעכב עליהם. י) ותיקן טבילה לבעלי קריין.

עזרא תיקן שיקראו בתורה במנחה בשבת משום יושבי קרנות. יושבי החנויות שכל ימות החול עוסקים בסחורה ואין קוראין בתורה בשני ובחמישי, ותיקן בגינם קריאה נוספת.

נביאים תיקנו שקוראים שאחד קורא ג' הגמרא שואלת, האם עזרא תיקן שיהיו פסוקים ועזרא תיקן שג' קוראים י' פסוקים קוראים בשני וחמישי. והרי הדבר היה

מתוקן מתחילה. כמו ששנינו בברייתא, על הכתוב: "וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם". דורשי 'רשומות' – כלומר דורשי מקראות אמרו, אין מים אלא תורה שנאמר "הוֹי כֹּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם". כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה, נלאו והתעייפו. ועמדו נביאים שביניהם, ותיקנו שיהיו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה²⁹⁹? עונה הגמרא, שמתחילה תיקנו שאיש אחד שקורא שלשה פסוקים. או שלשה אנשים שקוראים שלשה פסוקים, כנגד כהנים ליום וישראלים. ועזרא תיקן ששלשה אנשים קוראים עשרה פסוקים, כנגד עשרה בטלנים. בני אדם כשרים שבטלים ממלאכה לעסוק בצרכי ציבור ולבא קודם לבית הכנסת, כדי שיהיו מצוין עשרה בעת התפלה, ומתפרנסים משל צבור.

ועזרא תיקן שבת דנים יושבים ודנים בשני וחמישי³⁰⁰, מפני שמצויים אנשים רבים שבאים לקרוא בספר התורה.

עזרא תיקן שיהיו מכבסים ביום חמישי משום כבוד השבת.

298 הגמרא שואלת לקמן הרי הוא דאורייתא. רש"י.

299 ותיקנו שיקראו בתורה בשני ובחמישי מפני שהם עת רצון. כמה שאמרו במדרש שמושה עלה למרום בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני. ולכן נהגו להתענות בימים שני וחמישי. תוס'.

300 ר"ת מפרש שאע"פ שקודם תקנת עזרא היו בתי דינים קבועים בכל יום. לא היו קבועים בכל עיר אלא בעיר אחת ועזרא תיקן שיהיו קבועים בשני וחמישי בכל עיר. תוס'.

עזרא תיקן שיהיו אוכלין שום בערב שבת משום

שמצות עונה היא בלילי שבת והשום מרבה את

הזרע. רב יהודה אמר ויש אומרים רב נחמן ויש אומרים רב כהנא, ויש אומרים רבי

יוחנן על הכתוב "אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ", זה המשמש מטתו מערב שבת לערב שבת.

תנו רבנן, חמשה דברים נאמרו בשום משביע, ומשחין, מחמם את הלב, ומצהיל

פנים, ומרבה הזרע, והורג כנים שבבני מעיים, ויש אומרים מכניס אהבה ומוציא

את הקנאה, כיון שמשמח את הלב.

והטעם שתקן שתהא אשה משכמת ואופה, כדי שתהא פת מצויה לעניים.

והטעם שתיקן שתהא אשה חוגרת בסינר, משום צניעות להתרחק מן העבירה.

מדאורייתא די בעיון בשער ועזרא הגמרא שואלת, האם עזרא תיקן שתהא אשה

תיקן חפיפה ³⁰¹ וטובלת, הרי החפיפה היא כדי שלא

תהיה בשערות חציצה, וחציצה פוסלת בטבילה מדאורייתא. כמו ששנינו

בברייתא, שלומדים מהכתוב "וְנִחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר" שלא יהא דבר חוצץ בין

בשרו למים. ומהמלה "אֶת" בשרו לומדים שלא תהיה חציצה בדבר הטפל לבשרו,

השער וכל שערו צריך לגעת במים? מבאר הגמרא, מדאורייתא צריך לעיין

ולבדוק שלא יהיו שערות קשורות, ושלא יהיה מלוכלך בדבר שחוצץ. ועזרא

תיקן חפיפה במסרק כדי להרחיק אפשרות של חציצה.

הטעם שעזרא תיקן שהרוכלים יהיו מחזרים בעיירות למכור תכשיטי נשים, כדי

שלא יתגנו על בעליהן.

הגמרא שואלת על מה ששנינו שעזרא תיקן טבילה לבעלי קרי. הרי לומדים

מהכתוב: "וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שֶׁכַּבֵּת זָרַע (וְנִחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ) שֶׁבַע קָרִי צָרִיךְ

טבילה מדאורייתא? ואומרת הגמרא שמדאורייתא בעל קרי צריך טבילה לתרומה

וקדשים. ועזרא תיקן טבילה אפילו לדברי תורה, שלא ילמד תורה עד שיטבול³⁰².

^י דברים נאמרו עשרה דברים נאמרו בירושלים (א) אין הבית חלוט בה בבתי ערי

בירושלים חומה, אלא תהיה לו גאולה אם ירצה לגאול, ויוצא ביוכל כבתי ערי

חצרים. (ב) ואינה מביאה עגלה ערופה. (ג) ואינה נעשית עיר הנדחת. (ד) וירושלים

אינה מטמאה בנגעים. (ה) ואין מוציאים בה זיזין, קורות היוצאות מהכתלים.

וגזוזטראות, שעל פני העלייה מבחוץ. (ו) ואין עושין בה אשפתות. (ז) ואין עושין

בה כבשנים לשרוף סיד לקדירות. (ח) ואין עושין בה גנות ופרדסות, חוץ מגינות

301 ר"ת אומר שעזרא לא תיקן חפיפה אלא בראש. ובשאר הגוף חייבים בהדחה של בית הקמטים בלבד. תוס'.

302 התוס' כתבו שקי"ל כר' יהודה בן בתירה שאומר שדברי תורה אינם מקבלים טומאה. וי"ל שר' יהודה בן בתירה סובר שעזרא לא תיקן דבר זה. או שעזרא תיקן על תנאי שמי שירצה יבטלו. או שהדבר לא פשט בכל ישראל. וי"ל שבניהו בן יהוידע שהיה לפני תקנת עזרא שבר את הקרח וטבל לאכול חולין בטהרה ולא לדברי תורה. תוס'.

ורדין שהיו מימות נביאים הראשונים שהיו צריכים אותן לקטורת. ט) ואין מגדלים
בה תרנגולים. י) ואין מלינים בה את המת, ואם אדם מת בה קוברים אותו מיד
באותו היום.

הגמרא אומרת שלומדים מהכתוב: "וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר (לא) לוֹ חֵמָה לְצִמְיַתָּה
לְקַנְהָ אֹתוֹ לְדַרְתֵּי לֹא יֵצֵא בְּלֵב" שאין הבית חלוט בירושלים. וסוברים שירושלים
לא נתחלקה לשבטים ומי מקנה לו³⁰³.

וירושלים אינה מביאה עגלה ערופה, מהכתוב "אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ"
וירושלים לא נתחלקה לשבטים³⁰⁴. ואינה נעשית עיר הנדחת מפני שכתוב: "כִּי
תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ" משמע שאתה יודע למי היא מיוחדת, וירושלים לא נתחלקה
לשבטים, ואינה מטמאה בנגעים שכתוב "וְנִתְּתִי נֶגַע צָרַעַת בְּבַיִת אֶכְרָךְ אֲחֻזַּתְכֶם"
וירושלים לא נתחלקה לשבטים³⁰⁵.

ואין מוציאים בה זיזים וגזוזטראות מפני אהל הטומאה, שמא יהא כזית מן המת
בארץ והגזוזטראות מאהילות עליו ועל אנשים ומרבה את הטומאה. וכדי שלא
יזקו עולי רגלים. ואין עושין בה אשפתות משום שקצים. שהשרצים לא יטמאו
את הקדשים שבירושלים.

ואין עושין בה כבשונות משום העשן שמשחיר את החומה. ואין עושין בה
גנות ופרדסין משום הסרחון. מחמת העשבים שתולשים וזורקים ומחמת הזבל
שמזבלים.

ואין מגדלין בה תרנגולין משום קדשים. שהתרנגולים מנקרין באשפה ומביאים
בפיהם בשר שרצים ומטמאים את הקדשים. ואין מלינים בה את המת היא גמרא.
מסורת בידינו ואין טעם לדבר.

לא יגדל אדם חזירים משום המעשה אין מגדלים חזירים³⁰⁶ בכל מקום משום המעשה
שהיה כשצרו בית חשמונאי ז"ל שהיה. תנו רבנן כשצרו בית חשמונאי זה על
זה היה הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ. ובכל יום אותם שבפנים היו
משלשלים בקופה דינרין מתרומת הלשכה לקנות בהם תמידים. ואלו שבחוץ היו
מעלים להם כבשים לתמידים. היה שם זקן אחד שידע חכמה יוונית ואמר להם כל

303 ומאן מקנה לו נוסף ע"פ כת"י וכן בשיטמ"ק.

304 התוס' הקשו ללא טעם זה יש ללכת אחרי רוב העולם ואפ' שיש הרים סביב לה הרי היו עולים אליה לרגל
מכל המקומות. וגם נכרים רבים היו באים אליה למסחר. וי"ל שהיו בה מקומות שהיו בהם רק מתושבי ירושלים.
או בימי חזקיהו שכל ישראל היו בירושלים ולא היו באים אליה למסחר. תוס'.

305 אין לפרש שירושלים התחלקה אלא שנתנו תחתיה את דושנה של יריחו. מפני שבפרק ראשון של יומא משמע
שלא נתחלקה כלל. ורק בביהמ"ק יש סברא לומר שאע"ג שנתחלק חזרו וקנו אתו כדי שיהיה לכל ישראל חלק
בו. תוס'.

306 ר"ת אומר שאע"ג שאסור לעשות סחורה בכל דבר טמא הדבר אסור רק בדבר שעומד לאכילה, אבל מותר
לגדל בהמה טמאה למשוח עורות בשומנה או למכור לישראל לצורך זה. וכן מותר למכור חלב שאסור באכילה
לצורך זה. ומותר לעשות מסחר בסוסים וחמורים שסתמם עומדים למלאכה. תוס'.

זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרים בידכם, למחר שילשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר. כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה. ונודעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. באותה שעה אמרו ארור האיש יגדל חזירים, וארור אדם שילמד את בנו חכמת יונית³⁰⁷. ועל אותה שעה שנינו³⁰⁸ ועל אותה שעה שנינו, מעשה שבא העומר מגנות הצריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר. העומר שהיה רגיל לבא מן הקרוב לירושלים בא מגנות צריפין רחוק מירושלים לפי שהחריבו את תבואות השדה.

---

307 בתחילה גזרו הדבר לא התקבל ובפולמוס של טיטוס שהיה בשעת החורבן חזרו וגזר וקבלו. תוס'.

308 במשנה במסכת מנחות. התוס' הקשה הרי שם שנינו שהמעשה היה בימי מרדכי. וי"ל שכל מי שהיה בקי ברמזים ובלשונות היה נקרא מרדכי. תוס'.

